فصلنامه رویکردهای پژوهشی نو در علوم مدیریت
Journal of New Research Approaches in Management Science
سال دوم. شماره دوازدهم. تابستان ۱۳۹۸، صص ۱۰۰-۹۳ Vol 2. No 12. 2019, p 93-100
شماره شاپا (۲۵۸۸-۵۵۶۱) ISSN: (2588-5561)

بررسی عوامل انگیزشی و نگرشی موثر در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان

مرضیه آزادی
کارشناسی ارشد، علوم تربیتی، گرایش مدیریت آموزشی

چکیده

پیچیدگی عمل تفکر و یادگیری در انسان از یک سو و دشواری طبیعی مفاهیم، مهارت‌ها و استدلال‌هایی وجود دارد، از سوی دیگر و همچنین ناکارآمدی برخی از معلمان، شفاف نبودن هدف‌های آموزشی و عوامل دیگری چون رغبت و انگیزه‌ی یادگیرندگان، موجب ناکامی بسیاری از فراگیران در کسب نتایج مطلوب در دروس و در نتیجه بیزاری و سردی آنان می‌شود. بر همین اساس هدف از این مقاله بررسی عوامل انگیزشی و نگرشی موثر در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان می‌باشد. این مقاله از نوع توصیفی و تحلیلی بوده و اطلاعات آن به صورت کتابخانه‌ای و اطلاعات نویسنده جمع‌آوری شده است. نتایج نشان داد که همان طور که معلمان برای ارتقای انگیزش درونی دانش‌آموزان به منظور یادگیری موضوع های درسی آنها تلاش می‌کنند، باید به مشوق‌های یادگیری آنها نیز توجه کنند. به عبارت دیگر، هر موضوعی به طور ذاتی برای دانش‌آموزان جالب نیست و باید برای انجام دادن کارهای دشوار که تسلط بر آنها ضروری است برانگیخته شوند. پس، انگیزش، مهمترین شرط یادگیری است. علاقه به یادگیری محصول عواملی است که به شخصیت و توانایی دانش‌آموز، ویژگی‌های تکالیف، مشوق‌ها و سایر عوامل محیطی مربوط است

واژه‌های کلیدی: عوامل انگیزشی، عوامل نگرشی، پیشرفت تحصیلی

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

مقدمه

انگیزش دغدغه اصلی اکثر معلمان و همچنین مدیران است. مساله انگیزش تنها منحصر به بخش تعلیم و تربیت نیست، بلکه موضوع مهم عرصه‌های روان‌شناسی، مدیریت، سلامت و بخش‌های دیگر اجتماعی اقتصادی نیز می‌باشد. در حقیقت، جایگاه و نقش نظام‌های تعلیم و تربیت در تربیت نیروی انسانی علاقه مند، مسئولیت پذیر، پژوهنده و کارآمد برای سازمان‌های اجتماعی و پرورش شهروندانی شایسته برای جامعه اهمیت انگیزش را در آن نظام‌ها برجسته‌تر و بنیادی‌تر می‌نماید.

بر اساس تفاوت‌های درون فردی، توانایی دانش‌آموز ان برای یادگیری دروس مختلف متفاوت است. به این معنی که برخی درس‌ها را بهتر از دروس دیگر می‌آموزند. در این میان دروسی هم هستند که از اهمیت خاصی برخوردار است، زیرا موفقیت دانش‌آموزان در این درس‌ها تا حدود زیادی بر سرنوشت تحصیلی آنان تاثیر دارد. مشاهدات نشان می‌دهد که بسیاری از دانش‌آموزان بر عدم پیشرفت تحصیلی اقرار می کنند و حتی برای فرار از آن به تلاش زیادی روی می‌آورن. عواملی مانند طرز تلقی دانش‌آموز، برداشت والدین، برداشت دوستان، سابقه شکست و بسیاری از عوامل دیگر می‌توانند در میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان موثر باش (کریم زاده، ۱۳۸۰).

پیچیدگی عمل تفکر و یادگیری در انسان از یک سو و دشواری طبیعی مفاهیم، مهارت‌ها و استدلال‌هایی وجود دارد، از سوی دیگر و همچنین ناکارآمدی برخی از معلمان، شفاف نبودن هدف‌های آموزشی و عوامل دیگری چون رغبت و انگیزه‌ی یادگیرندگان، موجب ناکامی بسیاری از فراگیران در کسب نتایج مطلوب در دروس و در نتیجه بیزاری و سردی آنان نسبت به این درس‌ها می‌شود. بنابراین، شناخت نگرش‌های متفاوت به مقوله‌های آموزشی یادگیری سنجش رفتار و پرداختن به آنها، از اهمیت خاصی برخوردار است. (باسی[1] ۲۰۰۶).

بین نگرش و یادگیری تعامل وجود دارد. یادگیری‌های اشخاص می‌تواند بر نگرش‌ها ونگرش‌ها می‌تواند روی یادگیری‌های آنها تاثیر بگذارند. بنابراین گاهی تفاوت‌های موجود در رفتارهای آموخته شده، به باورها و برداشت‌های افراد بر می گردد (دونک و ولکیت[2] ۱۹۸۸). نگرش‌های مختلف ریشه در عوامل گوناگونی دارند تلاش این پژوهش این است که هر بیشتر از این عوامل را مورد مطالعه قرار دهد. مجموعه عوامل نگرشی که بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموز تاثیر می‌گذارند باورهای انگیزشی نام گرفته‌اند.

مبانی نظری

نگرش معلم:

نگرش معلم بر عملکرد وی تأثیر داردپژوهشگران در یک تحقیق یک کلاس عادی را به معلمی واگذار نمودند و به او یادآور شدند که این دانش‌آموزان از استعدادهای خوبی برخوردارند در پایان سال عملکرد

1- Bassey, B. A
2- Dweck ,C. S. Leggett ,E. L

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

آنها نسبت به گروه همسان بهتر شده بود. این بدین معنی است که اگر معلم نگرش مثبتی برکلاس داشته باشد با برخوردهای امید بخش بهتر می‌تواند در تعلیم وتربیت آنها پیشروی نماید.

انگیزش و انگیزه

از اصطلاح انگیزش تعریف‌های مختلفی به عمل آمده است. یکی از جامعترین آنها تعریف زیر است: انگیزش به نیروی ایجادکننده، نگهدارنده و هدایت‌کننده رفتار گفته می‌شود. انگیزه به صورت خواست یا نیز ویژه‌ای که انگیزش را موجب می‌شود، تعریف شده است. انگیزه و انگیزش غالبا به صورت مترادف به کار برده می‌شوند. با این حال می‌توان انگیزه را دقیقتر از انگیزش دانست. به این صورت که انگیزش را عامل کلی مولد رفتار اما انگیزه را علت اختصاصی یک رفتار خاص به حساب آورد. مثلا وقتی که می‌پرسیم چرا فلان شخص رفتار خاصی را انجام می‌دهد، به دنبال انگیزه او هستیم. اصطلاح انگیزه بیشتر در اشاره به رفتار انسان به کار می‌رود روسل (۱۹۷۱) در این باره می‌گوید: انگیزه برای مشخص کردن قصد یا بازده دلخواه یک رفتار به کار می‌رود. پس کاربرد اصطلاح انیزه برای حیوانات جایز نمی‌باشد.

انگیزش در هر نگره تربیتی مفهومی ریشه‌ای دارد. هنگامی که در نظام تربیتی شکستی رخ می‌دهد غالبا انگیزش نکوهیده می‌شود. چنانچه کودکان بومی استرالیای مرکزی و یا کودکان سیاه پوست محروم آمریکایی نتوانند در مدرسه، به خوبی از عهده آن برآیند، بسیاری از معلمانشان انگشت روی انگیزه ضعیف آنان می گذارند و زمینه خانوادگی آنان را مسئول آموزش آن می‌دانند. والدین این قصور را بر گردن نمی‌گیرند و می‌گویند که شکست برآیند تدریس بد است. بدان معنا که هیچ قصوری در زمینه خانوادگی وجود ندارد و معلم خوب باید بتواند دانش‌آموزان را برانگیزد (مسدد، ۱۳۷۳).

از لحاظ پرورشی، انگیزش هم هدف است و هم وسیله. به عنوان هدف، ما از دانش‌آموزان و دانشجویان می‌خواهیم نسبت به موضوع‌های علمی و اجتماعی علاقه کسب کنند، از این رو تمام برنامه‌های درسی که برای آنها فعالیت‌های مربوط به جنبه‌های عاطفی در نظر گرفته شده است دارای هدف‌های انگیزشی هستند. به عنوان وسیله، انگیزش به صورت آمادگی روانی یک پیش نیاز یادگیری به حساب می‌آید و تاثیر آن بر یادگیری کاملا آشکار است. اگر دانش‌آموزان و دانشجویان نسبت به درس بی‌علاقه باشند به توضیحات معلم توجه نخواهند کرد، تکالیف خود را با جدیت انجام نخواهند داد و بالاخره پیشرفت چندانی نصیب آنها نخواهد شد. اما اگر نسبت به درس علاقمند باشند، هم به توضیحات معلم با دقت گوش خواهند داد، هم تکالیف درسی خود را با جدیت انجام خواهند داد، هم به دنبال کسب اطلاعات بیشتری در زمینه مطالب درسی خواهند رفت، و هم پیشرفت زیادی نصیب آنها خواهد شد (سیف، ۱۳۸۷).

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

اهمیت و معنای انگیزش

انگیزش مهمترین شرط یادگیری است. علاقه به یادگیری محصول عواملی است که به شخصیت و توانایی دانش‌آموز، ویژگی‌های تکالیف، مشوق‌ها و سایر عوامل محیطی مربوط می‌شود. چه عواملی باعث می‌شود که برانگیختگی دانش‌آموزان (به دلیل آثار بلندمدت آن در یادگیری و خود باروری در دانش‌آموزان) برای والدین و معلمان با ارزش باشد. دانش‌آموزان با انگیزه به راحتی شناخته می‌شوند. آنها به یادگیری اشتیاق داشته، علاقمند، کنجکاو، سختکوش و جدی هستند. این دانش‌آموزان به راحتی موانع و مشکلات را از پیش پای خود برمی‌دارند، زمان بیشتری برای مطالعه و انجام تکالیف مدرسه صرف می‌کنند، مطالب بیشتری می‌آموزند و پس از پایان دوره دبیرستان به تحصیلات ادامه می‌دهند. انگیزش را می‌توان به عنوان یک فرایند مداخله‌کننده با یک حالت درونی جاندار دانست که او را وادار یا ترغیب به عمل می‌کند به عبارتی دیگر می‌توان گفت انگیزش نیرویی است که به رفتار نیرو می‌دهد و آن را هدایت می‌کند. همانگونه که یک نیرو اشیاء را به حرکت درمی‌آورد، انگیزش نیز شخص را به حرکت درآورد.

ـ انگیزش عمومی و انگیزش اختصاصی برای یادگیری.

ـ انگیزش در دو سطح قابل بررسی است، عمومی و اختصاصی.

ـ انگیزش عمومی برای یادگیری

گرایشی بادوام و گسترده برای تلاش در جهت کسب دانش و تسلط یر مهارت‌های مربوط به یادگیری است (بروفی، ۱۹۸۷). جنبه با دوام بودن بسیار مهم است زیرا انگیزش عمومی وقتی ایجاد شد، در تمام دوره مدرسه، دانشگاه، محیط کار و موقعیت‌های زندگی واقعی ادامه خواهد یافت. ویژگی گسترده نیز حائز اهمیت است زیرا انگیزش عمومی نقش میانبر زدن را در برنامه درسی دارد. و هر چند ممکن است از یک کلاس تا کلاس دیگر متفاوت باشد انگیزش مثبت نوعا فراتر از یک موضوع کلاسی خاص است.

انگیزش اختصاصی برای یادگیری

به یادگیری یک درس خاص از سوی دانش‌آموز نیرو می‌دهد و معمولا وابسته به عوامل بیرونی است. تفاوت این دو نوع انگیزش در این است که انگیزش عمومی در درون دانش‌آموز است و حاصل تاریخچه درازی از تجربیات او با درسه و کلاس است، اما انگیزش اختصاصی بیشتر بستگی به معلم و محتوای درس دارد. این انگیزه بیشتر در کنترل معلم است، و می‌تواند آن را با به کار بردن راهبردهای خاصی تغییر دهد. انگیزش عمومی، اگر چه غیرقابل تغییر نیست، وقت و تلاش بیشتری می طلبد تا تغییر کند (کریمی، ۱۳۸۷).

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

نقش انگیزش و نگرش در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و یادگیری آن‌ها

انگیزش مهمترین عامل رفتارهای گوناگون ودرحقیقت نیروی محرک فعالیت‌های انسان و عامل جهت‌دهنده آنهاست. می‌توان اهمیت انگیزش را در یادگیری اینگونه بیان داشت که اگردانش‌آموزنسبت به دروس بی‌علاقه باشند و یا از سطح پایین انگیزش برخوردارباشند به توضیحات ودرس معلم توجه نمی‌کنند، تکالیف خود را با جدیت انجام نمی‌دهند و دردروس خودپیشرفت چندانی بدست نمی آورند. بالعکس اگر دانش‌آموزان به مطالب درسی علاقمند باشند یا دارای سطح بالایی ازانگیزش باشند، هم به توضیحات معلم بادقت گوش داده و تکالیف درسی خود را با جدیت انجام خواهند داد و هم به دنبال کسب و جمع‌آوری اطلاعات بیشتر در زمینه مطالب درسی خواهند رفت و متعاقب آن پیشرفت خواهند کرد. معلم با استفاده از تدابیرآموزشی می‌تواند بعد از ایجاد توجه و دقت در دانش‌آموزان آن رادرسطح مطلوب حفظ نماید. اگر دانش‌آموز معتقد باشد که درگذشته، در یادگیری مطالب مشابه با مطالب جدید موفق بوده است با علاقمندی و دقت به مطالب جدیدگوش فراداده وآنها را می‌آموزد، اما اگر به این اعتقاد رسیده باشدکه یادگیری مطالب جدید نیز مانند یادگیری مطالب مشابه درگذشته منجر به شکست خواهد شد، نسبت به یادگیری آن مطلب از خود علاقه نشان نخواهد داد.

اگر تجارب دانش‌آموز از محیط مدرسه خصوصاً در سال‌های نخست تحصیلی حاکی از وجود شایستگی و لیاقت در مدرسه باشد، تجارب احساس موفقیت و افزایش اعتماد به نفس درسال‌های آتی نیز تکرار خواهد شد. چنین فردی قادرخواهد بود باتکیه براین تجارب موفقیت‌آمیز در حین تحصیل آن را به زندگی واقعی خود تعمیم دهد و بدون تحمل سختی بر بحران‌ها، فشارها و استرس‌های شدید در زندگی غلبه کند (سیف، ۱۳۷۶).

بسیاری از معلمان در تلاش برای برانگیختن حس سخت کوششی دانش‌آموزان ناکامی‌هایی را تجربه می‌کنند که ناشی از واقعیت‌هایی چون کمبود وقت، زیادی تعدادی دانش‌آموزان دارای نیازهای هیجانی و یادگیری، احساس مسئولیت در قبال خواسته‌های مسئولان مدرسه و والدین و سایر موقعیت‌های ایجادکننده فشار روانی است که در اکثر مدارس وجود دارد. کوشش‌های متکی بر شهود و آموزش منسوخ، اغلب در رویارویی با موقعیت‌های دشوار یک دانش‌آموز، همانند موقعیت‌هایی که والدین در بزرگ کردن بچه با آن رو به رو هستند، به سرعت شکست می‌خورد. تلاش اغلب معلمان، به جای افزایش انگیزه یادگیری در دانش‌آموزان، اغلب صرف آرام ساختن و منضبط نگه داشتن کلاس می‌شود. هر کاری که تقریبا معلمان در کلاس انجام می‌دهند، از جمله نحوه ارائه اطلاعات، نوع تمرین‌های مورد استفاده، شیوه تعامل با دانش‌آموزان و فرصت‌هایی که به دانش‌آموزان برای تمرین انفرادی یا گروهی، اثر انگیزشی بر روی دانش‌آموزان دارد. دانش‌آموزان بر اساس اینکه شما (چه کسی) هستید، (چه کاری) انجام می‌دهید و با توجه به میزان آرامشی که در کلاس شما احساس می‌کنند، به شما واکنش نشان می‌دهند. با وجود این

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

اثرات انگیزشی متعدد، معلمان ابزار کمی برای درک انگیزش و نحوه افزایش آن در دانش‌آموزان خود دارند (ابراهیمی قوام، ۱۳۸۲).

پیشینه

دهستانی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی به بررسی‌ها عوامل موثر بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پرداختند. نتایج نشان می‌دهد عوامل مختلفی چون خود پنداره دانش‌آموزان، سبک‌های فرزند پروری، میزان مشارکت والدین در امر تحصیل برانگیزش تحصیلی دانش‌آموزان اثر دارد.

حسن زاده و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی رابطه بین جهت‌گیری‌های انگیزشی (درونی، بیرونی و بی‌انگیزشی) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بین انگیزش درونی و مؤلفه‌های آن، با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی رابطه‌ی مثبت معنادار وجود دارد. بین انگیزش بیرونی و مؤلفه‌های آن، با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی رابطه‌ی مثبت بسیار ضعیفی وجود دارد. بین جهت‌گیری بی‌انگیزشی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی رابطه‌ی منفی معنادار وجود دارد. انگیزش درونی بیشترین سهم را در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی برعهده دارد. در این تحقیق، چند استراتژی آموزشی و تربیتی نیز به معلمان زبان به منظور افزایش انگیزش در دانش‌آموزان و سوق دادن آنها به سمت درونی شدن انگیزش‌ها، پیشنهاد شده است.

نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد همانطور که معلمان برای ارتقای انگیزش درونی دانش‌آموزان به منظور یادگیری موضوع‌های درسی آنها تلاش می‌کنند، باید به مشوق‌های یادگیری آنها نیز توجه کنند. به عبارت دیگر، هر موضوعی به طور ذاتی برای دانش‌آموزان جالب نیست و باید برای انجام دادن کارهای دشوار که تسلط بر آنها ضروری است برانگیخته شوند. پس، انگیزش، مهمترین شرط یادگیری است. علاقه به یادگیری محصول عواملی است که به شخصیت و توانایی دانش‌آموز، ویژگی‌های تکالیف، مشوق ها و سایر عوامل محیطی مربوط است. استفاده از این مشوق‌ها می‌تواند به این امر کمک کند:

* داشتن انتظارات مشخص از دانش‌آموزان ـ دانش‌آموزان به دانستن دقیق آنچه از آنها انتظار می‌رود نیازمندند. فراگیران باید بدانند چگونه ارزیابی می شوند و موفقیت آنها چه پیامدهایی دارد.

* صراحت بازخورد ـ شرط بسیار مهم دیگر در ایجاد انگیزش این است که بازخورد باید مستقیم به عملکرد دانش‌آموز مربوط باشد و تا حد امکان بعد از عملکرد دانش‌آموز روی دهد.

* فوریت در بازخورد ـ بازخورد سریع به پاسخ نیز بسیار مهم است. اگر دانش‌آموز امتحانی در روز اول هفته داده باشد و تا آخر هفته، هیچ بازخوردی در آن مورد دریافت نکند، به احتمال زیاد از ارزش اطلاعاتی و انگیزشی بازخورد کاسته خواهد شد.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

* فراوانی ارزشیابی بازخورد و پاداش- بازخوردها و پاداش‌ها باید به طور مداوم به منظور جلوگیری از کاهش میزان تلاش دانش آموزان به آنان ارائه شود.

* حمایت از تبادل اندیشه در محیطی امن ـ محیط امن برای یادگیری محیطی است که در آن، اشتباه جایزه شمرده و پاسخ های ناتمام نیز پذیرفته می‌شود. در کلاسی که مهارت‌های تفکر آموزش داده می‌شود تمام دانش‌آموزان به اشکال مختلف در فعالیت‌های کلاسی شرکت می‌کنند و دانش‌آموزان احساس خجالت یا ترس نمی‌کنند.

* پاداش دادن به تلاش و پیشرفت ـ همان طور که از نظریه‌های اسناد برمی آید، بازخوردهای کلاس درس باید بر تلاش متمرکز باشد نه بر توانایی دانش‌آموزان. در این شرایط باید انتظار پیشرفت بیشتری داشت و به موفقیت دانش‌آموز امیدوار بود.

فراهم آوردن قابلیت پیش‌بینی برای دانش‌آموزان ـ کلاس درس باید شرایطی فراهم کند که دانش‌آموزان بتوانند رویدادها و نتایج فعالیت‌های خودشان را تا حدودی پیش‌بینی کنند. هر قدر شرایط، غیرقابل پیش‌بینی و رویه‌ها نامشخص باشد، از میزان برانگیختگی دانش‌آموزان کاسته می‌شود و دانش‌آموزان احساس ناامنی و اضطراب بیشتری می‌کنند.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]

فهرست منابع و مآخذ

باربارامک کومبزجیمز پاپ (۱۳۸۲)، ترجمه: دکتر ابراهیمی قوام، صغری؛ رهیافت‌ها و راهکارهای عملی برای معلمان، انتشارات رشد، تهران، ۱۳۸۲.

دیبوراجی، استیک (۱۳۸۵). ترجمه: حسن‌زاده، رمضان و عموئی، نرجس؛انگیزش برای یادگیری (از نظریه تا عمل)، انتشارات دنیای پژوهش، دانشگاه فردوسی، ۱۳۸۵.

ساموئل بال (۱۳۷۳)، ترجمه:دکتر مسدد، سید علی اصغر؛ انگیزش در آموزش و پرورش، انتشارات دانشگاه شیراز، شیراز، ۱۳۷۳.

سیف، علی اکبر (۱۳۸۷)، روانشناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش)، ویرایش ششم، نشر دوران، تهران، ۱۳۸۷.

دهستانی اردکانی؛ فاطمه، منصوری؛ سیروس، رضاپور میرصالح؛ یاسر. (۱۳۹۵). عوامل موثر بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان، اولین همایش ملی تازه‌های تعلیم و تربیت در نظام آموزشی ایران در سال ۱۳۹۵

حسن زاده؛ رمضان، مهدی نژادکرجی؛گلین. (۱۳۹۳)، رابطه بین جهت‌گیری‌های انگیزشی (درونی، بیرونی و بی‌انگیزشی) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی، روانشناسی مدرسه، دوره ۳، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۳، صفحه ۳۸-۶۰

کریم‌زاده، منصور (۱۳۸۰). بررسی رابطه مفهوم خود (تحصیلی و غیرتحصیلی) و خودکارآمدی با پیشرفت ریاضی در دانش‌آموزان دختر شهر تهران (گرایش‌های فیزیک).

کدیور، پروین، (۱۳۸۶). روانشناسی تربیتی، انتشارات سمت، تهران، ۱۳۸۶.

کریمی، یوسف، (۱۳۸۷). روانشناسی تربیتی، انتشارات ارسباران، تهران، ۱۳۸۷.

__ Dweck,C. S. ,& Leggett , E. L. (1988)A Social –cognitive app roach and Personality. Psychological review , 95,256-273.

__ Bassey, B. A. (2006). Students' Evaluation of Instruction, Attitude Towards Mathematics And Mathematics Achievement of SS3 Students In Southern Cross River State. Unpublished Masters' degree Thesis, Faculty of Education,University of Calabar, Calabar,Nigeria.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-11-19]